

Boško Čušin, 2006: Rastlinstvo Breginjskega Kota. Založba ZRC SAZU, Ljubljana.

V letu 2006 je bilo dolgoletno ukvarjanje B. Čušina s floro in vegetacijo Breginjskega kota kronano z monografsko publikacijo, omenjeno v naslovu. Na kratko je bila knjiga predstavljena nedavno v Proteusu (Jogan 2006), predstavitev s strani izdajatelja pa najdemo tudi na spletnih straneh založbe (<http://zalozba.zrc-sazu.si/index.php?q=sl/node/441>). Gre pravzaprav za razširjeno in širši javnosti prilagojeno izdajo magistrske naloge, ki jo je avtor izdelal na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. T. Wraberja.

Naslovnica predstavlja prodišča Nadiže, enega najbolj floristično posebnih vendar tudi zelo ogroženih rastišč v Kotu. Preostale slike so združene v 3 barvne sklope, od katerih prvi predstavlja nekaj zemljevidov, tipičnih združb, krajinskih posnetkov in vrst, drugi nekaj deset tipičnih rastlinskih vrst, tretji pa predstavlja predvsem naravovarstveno pomembne vrste, njihova rastišča ter človekove negativne in pozitivne posege v naravo.

Besedilo je razdeljeno v tri jasno ločene sklope, v prvem je na kakih 50 straneh predstavljenih nekaj uvodnih poglavij, sledi podroben seznam vrst z nahajališči v Kotu skupaj s pripadnostjo geoelementom in navedbo biološke oblike posamezne vrste, v zadnji četrtini knjige pa so spet nekatera pregledna poglavja, ki jih zaključuje kratek angleški povzetek, izčrpen seznam literaturnih virov ter predstavitev avtorja knjige.

Knjiga je torej precej lepo ilustrirana (čeprav bi za širši krog uporabnikov, tudi nestrokovnjakov, kazalo v tako knjigo dodati še kakih 100 dodatnih fotografij značilnih rastlinskih vrst) in podnapisi k slikam so daleč od suhoparnosti, se pa včasih prikrade tudi kak spodrsljaj. Tako npr. pod sliko na strani 23 spodaj piše: »jezerska kreda prispeva k nastanku mezofilnih habitatov«. Kaj naj bi bili mezofilni habitati?

Koristen je tudi pregled vegetacije Kota, kjer pa nekoliko pogrešamo malo podrobnejšo predstavitev prodiščnih združb in tudi antropogene vegetacije. Nerodnost je pri opisu združbe *Pedicularis julici-Brometum erecti*, nom. prov., ki ima v priloženem popisu le *Bromopsis transsilvanica*, v komentarju pa je kot najpogostejša omenjena vrsta *Bromus erectus*: ne le nedoslednost v rabi rodovne pripadnosti, ampak tudi zmešnjava med dvema sorodnima, vendar ekološko in fitogeografsko različnim taksonoma.

Seznam vrst je uveden s predstavitvijo metodike dela, kjer ponovno bode v oči nepravilna navedba, da naj bi osnovno polje obsegalo 129 km². Na samo vsebino knjige seveda ta napaka ne vpliva, a nespodobno je, da nekateri botaniki (in tu Čušin ni osamljen primer) zaradi nekritičnega povzemanja podatka po nemški literaturi vztrajno ponavljajo to trditev. Ravnilo v roke in k Atlasu Slovenije: osnovno polje ima pri nas kakih 140 km²! Vrste so navedene v abecednem redu strokovnih imen, vsaka še s slovenskim imenom, opisom pojavljanja v Kotu, navedbo biološke oblike ter pripadnosti geoelementu.

Pomudimo se na kratko pri nekaterih spornih navedbah vrst. Pri večjem številu navedenih vrst, ki so Sloveniji zastopane z vsaj dvema podvrstama, preprosto manjka navedba podvrstne pripadnosti. Taka je situacija pri: *Asarum europaeum*, *Bromopsis ramosa*, *Campanula thyrsoides*, *Cardamine pratensis*, *Cornus sanguinea*, *Dryopteris affinis*, *Elytrigia intermedia*, *Gentiana verna*, *Lycopus europaeus* (ssp. *mollis* omenjena le v komentarju), *Polygonum lapathifolium*, *Sanguisorba minor* (ssp. *muricata* v komentarju), *Sparganium erectum* in *Veratrum album*, verjetno pa še kje. Podobno je z nekaj agregati, kjer manjka natančna navedba »male vrste«: *Eleocharis palustris* agg., *Ceterach officinarum* [agg.] (v opombi je navrženo, da gre verjetno za *C. javorkeanum*), *Arabis hirsuta* [agg.]. Vsaj obe omenjeni vrsti regrata (*Taraxacum palustre* auct., *T. officinale* Weber) imata preprosto napačni imeni, saj je stopnja določitve očitno le do nivoja agregata (~sekcije), gre torej za *T. palustre* agg. in *T. officinale* agg. Sinonimika je nadalje rabljena zelo poljubno, v velikem številu primerov čisto nepotrebno ali celo napačno: *Arctium* spp. (imata brez potrebe navedena sinonima v rodu *Lappa*), *Cephalanthera damasonium* in *C. longifolia* (nepotrebna in komaj znana sinonima *C. alba* in *C. ensifolia*), *Centaurea trimfettii* (*C. axillaris*), *Chamaecytisus supinus* (*C. capitatus*, mišljen je seveda *Cytisus capitatus*, a tudi ta sinonim je nepotreben), *Crepis slovenica* (*Hieracium incarnatum*), *Globularia punctata* (*G. elongata* je smiselna, kdo pa potrebuje sinonim *G. willkommii*?), *Juncus monanthos* (*J. hostii*), *Sedum sexangulare* (*S. boloniense*), *Setaria pumila* (*S. lutescens*, manjka pa navedba pogosto rabljenega sinonima *S. glauca*), *Setaria viridis* (nepotrebno navajanje bazionima *Panicum viride*), *Silene dioica* (*Melandryum sylvestre*, manjka pa znano ime *M. rubrum*), *Tragopogon pratensis* (*T. orientalis*, kar pa je preprosto napačno enačenje). Očitno se v smiselnosti rabe in navajanja sinonimov avtor ni zelo poglobljal, a tudi v tem je le eden izmed mnogih.

Nekaj navedb je tudi nenavadnih, tako npr. podatek o uspevanju *Polygala amarella* na prodišču (na prodišču bi prej pričakovali *P. amara* ssp. *brachyptera*), komentar o *Lotus alpinus* na str. 116 je bilo rečeno nenavaden, vrsta je znana v naših Alpah, razlikuje pa se po velikosti cveta, obarvanosti vrha ladjice in številu cvetov v socvetju. Zelo vprašljiva je tudi navedba za *Carex spicata* na traviščih na Starijskem vrhu, saj je to tipična nižinska polruderalna vrsta, medtem ko na naravnih traviščih v montanskem pasu uspeva *C. muricata*. Kljub obilju navedenih vrst jih je nekaj, ki jih za te kraje navajajo, pa bi si nujno zaslužile vsaj komentar, če jih avtor že ni našel: *Rhododendron* ξ *intermedium*, *Galium aristatum* (verjetno gre za napačno navedbo za *G. schultesii*) in *Fraxinus oxycarpa* (navedb M. Wraberja veliko, status vrste nejasen). Nasploh je kritična obravnava starejših navedb zelo skromna.

Na koncu knjige sta najprej na kratko predstavljena in prediskutirana horološki spekter in spekter bioloških oblik. Uporaba prikazov obeh spektrov je v delih podobnega tipa že kar stalnica, čeprav avtorji pogosto ne vedo čisto točno, kako spektre interpretirati in se pač omejijo na nekatere posplošene in očitne trditve ter primerjave z maloštevilnimi podobnimi analizami, ki pa pogosto ne uporabljajo enake klasifikacije geoelementov. Rezultate takih analiz bi bilo najbolj smiselno primerjati z večjim številom izbranih spektrov v neposredni in nekoliko bolj oddaljeni okolici ter v drugih delih Slovenije.

Sledita poglavji o fitogeografski opredelitvi območja in raznolikosti flore, kjer prav tako pogrešamo razločne primerjave z raznolikostjo drugih območij Slovenije. Tudi omenjanje prve izdaje Rdečega seznama (1989), kadar se sklicujemo na ogroženost flore na nekem

območju, je danes preprosto nekorektno, saj je od leta 2002 v veljavi novi Rdeči seznam, ki resda ne vsebuje obilja dodatnih podatkov in lahko v njem najdemo celo kako neumnost, kot je npr. uvrstitev užitne ostrice (kar omenja tudi Čušin), a pravno-formalno je veljaven in odraža tudi nove poglede stroke na ogroženost rastlinstva.

Ne glede na to, da je ocena knjige v glavnem pozitivna, se ne morem upreti komentarju, ki pa se tiče ne le predstavljene knjige, ampak tudi splošno razširjene prakse v zadnjih letih. Gre za izdelke (članke, knjige, predstavitve...), ki v celoti temeljijo na diplomskem, magistrskem ali doktorskem delu, tipu dela torej, ki je nastalo kot sklepna faza nekega izobraževalnega procesa in ki je vedno nastalo pod nekim mentorstvom. Splošno razširjeno mnenje je, da je mentorja preprosto vljudno omeniti v zahvali in s tem je stvar rešena. Načeloma pa ima mentor tudi vso pravico do soavtorstva na delih, ki so neposredni rezultat naloge pod njegovim mentorstvom. In temu soavtorstvu se lahko odreče seveda le mentor sam, kar je v primeru, če je avtor v resnici deloval samostojno in z le minimalnim mentorskim vodstvom (kar je verjetno tudi slučaj v predstavljenem primeru magistrske naloge B. Čušina), s strani mentorja tudi pošteno.

Knjiga je torej prva celostna predstavitev bogate flore in vegetacije Breginjskega kota in gotovo bo marsikomu prišla prav. Omeniti velja tudi ceno knjige, ki je pohvalno nizka (pod 3000 sit), kar je tudi rezultat avtorjevega uspešnega iskanja sponzorskih sredstev.

In če strnem, kot sem že zapisal: »kljub nekaterim drobnim pomanjkljivostim je knjiga lep primer, kako se dâ rezultate večletnih terenskih raziskovanj strniti in predstaviti javnosti. Ko bi le bilo še več posnemovalcev!«

N. JOGAN